

PREDLOG

Na osnovu člana 7 stav 1 Zakona o koncesijama („Službeni list“ CG“, br. 8/09 i 73/19), Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2021. godine, je donijela

PLAN DAVANJA KONCESIJA ZA KORIŠĆENJE VODA ZA IZGRADNJU HIDROELEKTRANA U CRNOJ GORI ZA 2021. GODINU

Podgorica, septembar 2021.

Uvod

U skladu sa Zakonom o koncesijama („Službeni list“ CG“, br. 8/09 i 73/19) postupak za davanje koncesija može pokrenuti nadležni organ u skladu sa Planom davanja koncesija ili na inicijativu zainteresovanog lica, izradom koncesionog akta.

Plan davanja koncesija donosi se po pojedinim oblastima, nakon javne rasprave koju sprovodi nadležni organ za odgovarajuću oblast, najkasnije do isteka tekuće, za narednu godinu, pri čemu se pod javnom raspravom smatra i javna rasprava sprovedena u postupku usvajanja strategije razvoja određene oblasti.

Ministarstvo nadležno za oblast energetike, u okviru izrade Strategije razvoja energetike do 2030. godine, u junu 2013. godine sprovodilo je sveobuhvatnu javnu raspravu, iz koje je proistekla konačna verzija strateškog dokumenta - Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine- Bijela knjiga (dalje u tekstu: Strategija), koja je donijeta u julu 2014. godine. Strategijom je predviđena izgradnja male hidroelektrane (mHE) „Otilović“ uz postojeću branu akumulacije Otilovići, koja bi podrazumjevala korišćenje vode koja otiče iz akumulacije.

U skladu sa članom 7 Zakona o koncesijama, Plan davanja koncesija sadrži područja - lokalitete, odnosno oblasti u kojima će se davati koncesije, predmet koncesije, analizu opravdanosti javnog interesa sa pokazateljima uticaja na privredni razvoj, zaposlenost, budžet, usklađenost sa strateškim ciljevima na državnom, sektorskom i lokalnom nivou, vrijeme trajanja koncesije, prostorno planske preduslove, imovinsko pravne odnose i druge elemente u zavisnosti od predmeta koncesije.

Shodno navedenom, ovim planom definisan je predmet koncesije, sprovedena je analiza opravdanosti javnog interesa sa pokazateljima uticaja na privredni razvoj, zaposlenost, budžet, usklađenost sa strateškim ciljevima, propisano vrijeme trajanja koncesije, te opisani prostorno planski preduslove i dat osvrt na imovinsko pravne odnose.

Plan davanja koncesija omogućava uvođenje procedure davanja koncesija u oblasti korišćenja prirodnih bogatstava, kao oblika podsticanja privatnih investicija u obavljanju privrednih djelatnosti od javnog interesa radi postizanja optimalne valorizacije prirodnih resursa. Takođe, jedan od ciljeva je i uspostavljanje održivih uslova za davanje koncesija, kao i stvaranje uslova za rješavanje otvorenih pitanja od značaja za ostvarivanje prava na koncesiju.

Predmet koncesija

Strateško opredjeljenje Vlade Crne Gore je da se proizvodnja električne energije zasniva na obnovljivim izvorima energije (OIE). Ne samo u Crnoj Gori već i na globalnom nivou zastupljena je energetska politika sa jasnim ciljem da se što veći prioritet da korišćenju OIE u cilju smanjenja štetnih uticaja.

U prethodnom periodu desile su se nove okolnosti koje su presudno uticale da se realizacija pojedinih projekta sagleda kroz ekološki prihvatljive modele, posebno uvažavajući uticaj na lokalno stanovništvo i životnu sredinu. S tim u vezi, temelje energetske razvoja u ekološkoj državi moramo zasnovati na transparentnim i javno prihvatljivim modelima.

Ovim planom predviđena je dodjela samo jedne koncesije za izgradnju mHE kroz valorizaciju vodnog potencijala iz akumulacije „Otilovići“, koja se nalazi na teritoriji Opštine Pljevlja. Osim navedenog Vlada Crne Gore za 2021. godinu ne predviđa dodjelu koncesija za potrebe gradnje drugih mHE, budući da je Vlada opredjeljenja da ne treba podsticati izgradnju novih mHE.

Razlozi opredjeljenja Vlade Crne Gore da se započnu aktivnosti na dodjeli koncesije za izgradnju mHE predviđene ovim Planom zasnivaju se na činjenici da predmetna mHE ne

narušava niti ugrožava kako životnu sredinu tako ni lokalno stanovništvo budući da će ista iskoristiti vodni potencijal, kao i veliki dio postojećeg sistema brane i drugih pratećih objekata, akumulacije „Otilovići“.

Predmet koncesije je korišćenje prirodnih bogatstava u državnoj imovini, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskih objekata u cilju proizvodnje električne energije. Korišćenje prirodnih bogatstava u državnoj imovini predstavlja korišćenje akumulacije Otilovići, kao vode od značaja za Crnu Goru. Izgradnja predstavlja gradnju objekta hidroelektrane u skladu sa izdatom građevinskom dozvolom do izdavanja upotrebne dozvole, a korišćenje predstavlja upotrebu energetskog objekta sa ciljem tehno-ekonomskog korišćenja energetskog potencijala vode za proizvodnju električne energije, dok održavanje predstavlja permanentne aktivnosti na očuvanju pune upotrebne vrijednosti objekta u skladu sa tehničkim standardima i propisima.

Lučko-betonska brana „Otilovići“, izgrađena je 1980. godine, visine 59 metara sa pratećim objektima, čime je formirana akumulacija zapremine $18 \times 10^6 \text{ m}^3$ na rijeci Čehotini.

Osnovna namjena akumulacije je obezbjeđenje dovoljnih količina vode za hlađenje agregata TE Pljevlja. Osim za ove potrebe, voda iz akumulacije se koristi i za vodosnabdjevanje grada, kao i za druge namjene, koja se kao ograničenja moraju uvažiti prilikom projektovanja predmetne mHE.

Naime, akumulacija „Otilovići“ je veoma značajno izвориšte za snabdjevanje vodom stanovništva u Pljevljima, i svih ostalih potrošača kojima je potrebna voda kvaliteta pijaće vode. Ova akumulacija skoro da nema alternativu i od interesa je da Pljevlja sačuvaju ovu vodu za svoje trajne potrebe.

U okviru Prostorno urbanističkog plana (PUP) Opštine Pljevlja sadržani su određeni pokazatelji akumulacije, i to:

- površina sliva.....311km²
- mala voda verovatnoća 1%.....0,3 m³/s

Prema podacima Elektroprivrede Crne Gore a.d. Nikšić (EPCG), u čijem vlasništvu se nalazi brana, osnovni parametri brane i akumulacije "Otilovići" su:

- Srednji višegodišnji proticaj na profilu brane.....Q=4,68 m³/s
- Ukupna zapremina akumulacije..... Vuk=18,00x10⁶ m³
- Korisna zapremina akumulacije..... Vkor=13,00x10⁶ m³
- Kota krune brane.....842,00 mnm
- Kota vode u akumulacije
 - minimalni radni nivo.....822,00 mnm
 - normalni radni nivo.....837,50 mnm
 - maksimalni nivo (preliv sa Q=283 m³/s).....841,00 mnm

Visina brane je 59 m, a za regulisano ispuštanje vode iz akumulacije koriste se dva temeljna ispusta u tijelu brane prečnika Ø 1200 mm. Temeljni ispusti su smješteni u centralnom dijelu brane, sa osovinom na koti 806,00 mnm i kapacitetom od po 16,00 m³/s pri maksimalnoj koti uspora od 841,00 mnm.

Prema dosadašnjim hidrološkim ispitivanjima srednji višegodišnji proticaj na profilu brane iznosi 4,68 m³/s čime će se viškovi vode iz akumulacije koristiti za proizvodnju električne energije, sa značajnim tehno-ekonomskim efektima.

Realizacijom projekta izgradnje mHE, uz zadržavanje trenutnog višenamjenskog korišćenja akumulacije, proširilo bi se korišćenje akumulacije kroz hidroenergetsko iskorišćenje, kao i poboljšali uslovi razvoja poljoprivrede i turizma u okruženju, kao i dalji razvoj saobraćajne i

ostale infrastrukture, koje bi doprinijelo ukupnom privrednom razvoju područja u kontaktnoj zoni akumulacije.

Analiza opravdanosti javnog interesa

Realizacija projekta izgradnje mHE "Otilovići" uz postojeću branu akumulacije Otilovići, koja bi podrazumijevala korišćenje vode koja otiče iz akumulacije, razmatrana je i nacionalnim i regionalnim strateškim dokumentima. Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine nedvosmisleno preporučuje izgradnju mHE "Otilovići".

Lučno-betonska brana „Otilovići“ sa pripadajućom akumulacijom, udaljena od Pljevalja oko 7 km, nalazi se na rijeci Čehotini. Osnovna namjena akumulacije je obezbjeđenje dovoljnih količina vode za hlađenje agregata termoelektrane „Pljevlja“, vodosnabdijevanje i druge namjene. Kako zapremina akumulacije u dužem periodu godine znatno premašuje potrebe za vodom primarnih korisnika, to se nametnula mogućnost korišćenja vode iz akumulacije u hidroenergetske svrhe, izgradnjom i priključenjem mHE na već izgrađenu branu. Ukupna zapremina akumulacije je $18,00 \times 10^6 \text{ m}^3$, a korisna zapremina akumulacije je $13,00 \times 10^6 \text{ m}^3$.

Davanjem koncesija za izgradnju predmetne mHE obezbjeđuje se odgovarajući javni interes, kroz unaprjeđenje energetske djelatnosti, obezbjeđenje održivog korišćenja OIE zasnovanog na njegovom dugoročnom korišćenju, veću zaposlenost, kao i racionalno, ekonomično, pravilno i efikasno korišćenja prirodnih resursa, tehničko-tehnološkog unaprjeđenja i očuvanja životne sredine.

Prilikom odabira ovog lokalita, a u cilju opravdanosti davanja koncesije, posebno se imalo u vidu da već postoji izgrađena brana čime se dodatno ne bi narušila životna sredina, kao i činjenica da je ista u vlasništvu EPCG, preduzeću u većinskom državnom vlasništvu. EPCG, akcionarsko društvo u kojem Država Crna Gora posjeduje većinski paket akcija i samostalno imenuje sve članove organa upravljanja, je u prethodnom periodu pristupila razmatranju mogućnosti korišćenja voda iz akumulacije "Otilovići" u cilju izgradnje mHE, čime bi se na bolji način valorizovao hidroenergetski potencijal akumulacije.

Osim navedenih razloga, cilj je da se ova koncesija direktno dodjeli EPCG, shodno Zakonu o koncesijama, iz kojih razloga proističe i interes da se kroz povećanje dobiti ovog preduzeća istovremeno može povećati i prihod Budžeta Crne Gore. Davanje koncesija obezbeđuje osnovu za ekonomski razvoj lokalne zajednice i Crne Gore u cjelini, kroz razvoj i održivu eksploataciju ekonomski isplativih resursa.

Posebno treba istaći da voda iz akumulacije svakako u ovom trenutku slobodno otiče kao neiskorišćena zbog čega opravdanost da se gradi jedan ovakav objekat dodatno opravdava namjere da se valorizuje ovaj potencijal. Izgradnjom ove mHE omogućilo bi se efiksnije korišćenje akumulisne vode, pri čemu se ne mijenjaju vodni režimi nizvodno od brane.

Uticaj na privredni razvoj

Prema podacima iz Energetskog bilansa za 2020. godinu, od ukupnih potreba za energijom, Crnoj Gori je u 2018. godini nedostajalo 36%, u 2019. godini 37,4 %. Ovaj procenat, prema MONSTAT-u za 2019. godinu rezultirao je neto uvozom energenata vrijednim preko 170 miliona eura.

Iz navedenog je sasvim jasno da je obezbjeđenje dodatnih količina energije preduslov privrednog razvoja i rasta crnogorske ekonomije, kao i preduslov podizanja kvaliteta života građana. Obezbeđenje tih količina moguće je ili uvozom ili izgradnjom proizvodnih kapaciteta u Crnoj Gori.

Činjenica da se potrebe za električnom energijom, biomasom i ugljem pokrivaju iz sopstvenih resursa, dok je uvoz vezan direktno za naftne derivate i prirodni gas, mora biti sagledavana sa posebnom pažnjom iz ugla aktuelne evropske energetske politike, koja nedvosmisleno ukazuje na dalje podsticanje dekarbonizacije proizvodnje i elektrifikacije saobraćaja, zbog čega će u narednom period nedvosmisleno rasti pritisak na smanjenje korišćenja uglja, nafte i naftnih derivata. U tom kontekstu, navedeni spoljno trgovinski deficit, ali i pritisak u pravcu dekarbonizacije, moraju se posmatrati kao snažan razvojni impuls, koji će omogućiti valorizaciju crnogorskih obnovljivih resursa za proizvodnju električne energije.

Zaposlenost

Mala hidroelektrana "Otilovići", je objekat koji po veličini instalisane snage pripada klasi malih proizvodnih objekata u Crnoj Gori. Osim direktnog uticaja na zaposlenost u fazi eksploatacije, može se očekivati i u fazi projektovanja i izgradnje dodatno angažovanje ljudskih resursa.

Budžet

Izgradnja mHE "Otilovići" je projekat koji će se finansirati od strane energetske kompanije, te po tom osnovu nije predviđeno bilo kakvo budžetsko davanje.

Sa druge strane, pozitivni efekti projekta na budžet države i lokalnih uprava sa koncesionog područja, nesporni su i u periodu izgradnje i u periodu eksploatacije izgrađenog objekta. U tom kontekstu, budžetski prihodi se mogu očekivati po sljedećim osnovima:

- prihodi po osnovu carine i pdv-a tokom gradnje
- prihodi po osnovu poreza i doprinosa za zaposlene na izgradnji objekta
- prihodi po osnovu koncesione naknade
- prihodi po osnovu poreza i doprinosa zaposlenih na objektu
- prihodi po osnovu vodne i drugih naknada
- prihodi po osnovu poreza na nepokretnost
- dobit po osnovu većinski državnog udjela u projektu
- prihod po osnovu korišćenja državne imovine

Usklađenost sa strateškim ciljevima

Usklađenost sa strateškim ciljevima, bazira se na činjenici da je gradnja male hidroelektrane predviđena svim sektorskim strategijama i planovima.

Projekat izgradnje male hidroelektrane "Otilovići" predviđen je Strategijom razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine, kao i svim razvojnim dokumentima koji tretiraju pitanje valorizacije hidropotencijala i pitanje prostora na navedenom području.

Vrijeme trajanja koncesije

Imajući u vidu nesporan javni interes predmeta koncesije, činjenicu da se radi o vrsti objekta čija izgradnja podrazumijeva višegodišnji povrat investicije i ostvarivanje primjerene dobiti po osnovu koncesione djelatnosti, rok na koji se daje koncesija za potrebe izgradnje male hidroelektrane određuje se na period od 30 godina, u skladu sa članom 8 Zakona o koncesijama.

Po prestanku koncesionog odnosa, koncesionar je dužan da koncedentu preda objekte, uređaje i postrojenja koji su izgrađeni i služe za obavljanje koncesione djelatnosti, nakon izvršene revitalizacije, u dobrom funkcionalnom stanju i neopterećene, u skladu sa ugovorom o koncesiji.

Prostorno planski preduslovi

Planski osnov čine Prostorno urbanistički plan Opštine Pljevlja („Službeni list“ CG - Opštinski propisi”, br. 11/11 i 39/19), Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine i Akcioni plan 2016-2020. godine.

Imajući u vidu nadležnosti za ovu oblast, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je ukazalo da je Prostorno urbanističkim planom Opštine Pljevlja („Službeni list“ CG - Opštinski propisi”, br. 11/11 i 39/19), predviđena realizacija malih hidroelektrana koje bi koristile vodu koja slobodno otiče iz akumulacije “Otilovići”.

Imovinsko pravni odnosi

Lučko-betonska brana “Otilovići”, izgrađena je sa osnovnom namjenom da vodena akumulacija obezbijedi dovoljnu količinu vode za hlađenje agregata TE Pljevlja. Kako je i sama brana napravljena za nesmetano funkcionisanje termoenergetskog kompleksa, ista je kao i TE Pljevlja u vlasništvu EPCG. Budući da će prilikom izgradnje predmetne mHE brana biti u funkciji vodozahvata u značajnoj mjeri je riješeno pitanje imovinsko pravnih odnosa.

Koncesionar je svakako obavezan da prije početka izvođenja radova riješi imovinsko-pravne odnose na zemljištu potrebnom za nesmetanu izgradnju. Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/2016, 51/2017 i 82/2020) proizvodnja električne energije je definisana kao djelatnost od javnog interesa. Nadalje, Zakon o koncesijama prepoznaje mogućnost eksproprijacije zemljišta ako je istu neophodno izvršiti u cilju korišćenja koncesije. Članom 44 pomenutog zakona je propisano da na nepokretnosti potrebnoj za obavljanje djelatnosti od javnog interesa u skladu sa zakonom, korisnik eksproprijacije, mora imati pravo svojine ili druga prava u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija. Članom 7 Zakona o eksproprijaciji je propisano da se eksproprijacija može vršiti za potrebe države, opštine, državnih fondova i privrednih društava u većinskom vlasništvu države koja, u skladu sa zakonom, obavljaju djelatnosti od javnog interesa. Nepokretnost neophodna za obavljanje koncesione djelatnosti, može se eksproprijirati u cjelosti ili fazno, u toku trajanja koncesionog ugovora, u zavisnosti od predmeta koncesije. U slučaju korišćenja državne imovine ovim članom Zakona o koncesijama je predviđeno da je koncesionar dužan da plaća naknadu za korišćenje nepokretnosti u državnoj imovini i da je ista prihod budžeta Crne Gore. Način, rokovi i plaćanje naknade za eksproprijaciju utvrđen je Zakonom o eksproprijaciji ("Službeni list RCG", br. 55/00, 12/02 - Odluka US RCG, 28/06 i "Službeni list CG", br. 21/08, 30/17 i 75/18).

POSTUPAK ZA DAVANJE KONCESIJE

Koncesiono pravo korišćenja prirodnog bogatstva može se ostvariti na način i pod uslovima definisanim zakonom. Pravni okvir koji reguliše postupak dodjele koncesije u oblasti korišćenja prirodnih bogatstava, odnosno voda, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskih objekata u cilju proizvodnje električne energije čine Zakon o koncesijama („Službeni list CG“, br. 8/09 i 73/19), Zakon o državnoj imovini („Službeni list CG“, br. 21/09 i 40/11- drugi zakon), Uredba o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije ("Službeni list CG", br. 67/09).

Na osnovu člana 17 Zakona o koncesijama, postupak za davanje koncesija pokreće nadležni organ izradom Koncesionog akta, u skladu sa predmetnim Planom. Koncesioni akt usvaja Vlada Crne Gore, nakon sprovedene javne rasprave, koja je trajala najmanje 15 dana od dana upućivanja javnog poziva za javnu raspravu.

Članom 20, stav 2 tačka 6, propisano je da nije neophodno sprovoditi postupak javnog nadmetanja na osnovu javnog oglasa u slučaju realizacije koncesije od strane privrednog

društva ili pravnog lica u kome država ima više od polovine akcija ili udjela ili više od polovine prava glasa ili ima pravo na izbor većine članova organa upravljanja ili lica koja su ovlašćena za zastupanje u skladu sa zakonom, ili odlučujući uticaj na upravljanje i vođenje poslova tog lica, odnosno više od polovine akcija ili udjela ima privredno društvo ili pravno lice u kome država ima više od polovine akcija ili udjela ili više od polovine prava glasa ili ima pravo na izbor većine članova organa upravljanja ili lica koja su ovlašćena za zastupanje u skladu sa zakonom, ili odlučujući uticaj na upravljanje i vođenje poslova tog lica. Odluku o davanju koncesije shodno zakonu donosi Vlada.

U skladu sa navedenim, koncesija za korišćenje akumulacije "Otilovići", radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetske objekata u cilju proizvodnje električne energije biće direktno dodijeljena EPCG, kao akcionarskom društvu u kojem Država Crna Gora ima većinsko vlasništvo.

Dosadašnja iskorišćenost vodnih resursa i realna mogućnost njihovog daljeg korišćenja nameću potrebu za, njihovim daljim istraživanjima, eksploatacijom i korišćenjem u skladu sa dostignućima nauke, tehnike i tehnologije i racionalnim upravljanjem prema međunarodnim standardima.